

Bruksela, dnia 1.7.2025 r.
COM(2025) 352 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Sprawozdanie roczne za 2024 r. Dziewiętnaste sprawozdanie roczne w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Sprawozdanie roczne za 2024 r. Dziewiętnaste sprawozdanie roczne w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006¹ („rozporządzenie o pomocy”) stanowi podstawę udzielania pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz nakłada wymóg składania rocznych sprawozdań dla Parlamentu Europejskiego i Rady. Celem programu pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej jest ułatwienie zjednoczenia Cypru poprzez stymulowanie rozwoju gospodarczego tej wspólnoty, ze szczególnym uwzględnieniem integracji gospodarczej wyspy, poprawy kontaktów i zacieśniania więzi między obiema społecznościami oraz kontaktów z UE, a także przygotowania do wdrożenia dorobku prawnego UE po rozwiązaniu problemu cypryjskiego.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W okresie pomiędzy 2006 r. a końcem 2024 r. zaprogramowano kwotę 726 949 162,93 EUR na działania w ramach rozporządzenia o pomocy. Kwota przeznaczona we wrześniu 2024 r. na roczny program działań na 2024 r. wyniosła 39 471 756,30 EUR². Wieloletnie ramy finansowe (WRF) na lata 2021–2027, których łączny budżet wynosi 240 mln EUR, zapewniły wieloletnią perspektywę dla programu i stabilne finansowanie roczne. Program pomocy ma jednak charakter wyjątkowy i przejściowy, ponieważ jego celem jest przygotowanie i w razie potrzeby ułatwienie pełnego stosowania unijnego dorobku prawnego na obszarach Republiki Cypryjskiej, na których rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli po znalezieniu rozwiązania dla problemu cypryjskiego.

Zarówno rozporządzenie o pomocy, jak i rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 określające wieloletnie ramy finansowe³ umożliwiają przeprowadzenie rewizji w przypadku zjednoczenia.

3. MECHANIZMY WDRAŻANIA

Program jest realizowany na tych obszarach Republiki Cypryjskiej, nad którymi rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli („obszary niekontrolowane przez rząd”) i na których stosowanie unijnego dorobku prawnego jest tymczasowo

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiające instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 2667/2000 w sprawie Europejskiej Agencji Odbudowy (Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5).

² Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 3 września 2024 r. w sprawie przyjęcia programu działań dotyczącego tureckiej wspólnoty cypryjskiej na rok 2024 – C(2024) 6106 – [Decyzja w sprawie programu pomocy 2024 – Komisja Europejska](#).

³ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U L 433I z 22.12.2020, s. 11).

zawieszono zgodnie z protokołem 10 do Aktu przystąpienia. Pomoc jest udzielana w ramach zarządzania bezpośredniego i pośredniego.

Komisja realizuje program w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Przyznanie pomocy w ramach rozporządzenia o pomocy nie oznacza uznania na danych obszarach władzy innej niż Rząd Republiki Cypryjskiej. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami. Przyjęte przez Komisję środki obejmują intensywne monitorowanie umów i udzielanie wsparcia beneficjentom, zmienione zasady płatności oraz ostrożne podejście do stosowania gwarancji bankowych. Znaczna część środków programu jest przeznaczona na dotacje, które wymagają istotnych nakładów na zarządzanie.

Mając na uwadze zjednoczenie, po wycofaniu zawieszenia stosowania unijnego dorobku prawnego zgodnie z protokołem nr 10, po wejściu w życie kompleksowego porozumienia oraz w celu ułatwienia realizacji projektów finansowanych w ramach programu pomocy, turecka wspólnota cypryjska będzie musiała stopniowo dostosować się do dorobku prawnego UE.

Komisja realizuje projekty wybrane za pośrednictwem unijnego biura terenowego ds. programu znajdującego się na obszarach niekontrolowanych przez rząd w Nikozji. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze organizuje również spotkania, seminaria i konferencje prasowe oraz pozostaje w kontakcie z cypryjską opinią publiczną na całej wyspie w kwestiach obejmujących program pomocy. Ponadto w ramach unijnego projektu Infopoint, finansowanego ze środków programu pomocy, prowadzonych jest szereg działań w zakresie komunikowania i eksponowania polegających na informowaniu o polityce, priorytetach i działaniach UE wspierających turecką wspólnotę cypryjską oraz na promowaniu europejskiej kultury.

4. WDRAŻANIE PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Zarys ogólny

Komisja nadal realizuje rozporządzenie o pomocy, mając na celu wspieranie zjednoczenia. W przypadku wypracowania wszechstronnego porozumienia dotyczącego problemu cypryjskiego Rada, na podstawie wniosku Komisji, zdecydowała, stanowiąc jednomyślnie o niezbędnych zmianach rozporządzenia.

W 2024 r. wsparcie przeznaczono na kontynuację inicjatyw przewodnich, takich jak unijny program stypendialny i środki budowy zaufania na rzecz Komisji Technicznej ds. Dziedzictwa Kulturowego oraz Komisji Osób Zaginionych, inicjatywy Komisji Technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności, a także na wspieranie i ułatwianie wymiany handlowej przez zieloną linię.

Kluczowym elementem programu pozostaje wsparcie rozwoju gospodarczego społeczności. Pomoc przeznaczono również na podniesienie standardów w kluczowych sektorach gospodarki poprzez projekty ukierunkowane na sektor prywatny i podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze. Podjęto znaczne starania na rzecz poprawy zdrowia zwierząt i bezpieczeństwa żywności w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

Komisja udzieliła dalszego wsparcia na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej w spełnianiu norm określonych w pakiecie dwóch środków przyjętych przez Komisję w 2021 r., za pomocą których zarejestrowano „Χαλλούμι” (Halloumi)/Hellim jako chronioną nazwę pochodzenia (ChNP) oraz ustanowiono warunki przemieszczania

tego produktu przez zieloną linię. Komisja dalej zwoływała też posiedzenia nieformalnej grupy roboczej ds. Halloumi/Hellim skupiającej zainteresowane strony z obu społeczności cypryjskich.

W 2024 r. ukończono znaczące projekty infrastrukturalne finansowane przez UE, w tym wymianę kanalizacji w Nikozji, instalacje wodociągowe, obiekty sportowe dla młodzieży oraz systemy energii odnawialnej. Sieć kanalizacyjna w Famaguście została ukończona bez żadnych wad, a także udostępniono wyniki badania dotyczącego pierwszej elektrowni słonecznej przeznaczonej dla obu społeczności. Komisja udzieliła dalszego wsparcia sektorom związanym z ochroną środowiska, zajmując się kwestiami mającymi znaczenie dla całej wyspy, takimi jak gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość powietrza.

W dalszym ciągu występują znaczne braki w zdolnościach beneficjentów do skutecznego wdrażania unijnego dorobku prawnego po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia. Turecka wspólnota cypryjska nadal jednak osiągała znaczne postępy w wielu dziedzinach, takich jak bezpieczeństwo produktów, przeciwdziałanie praniu pieniędzy, edukacja, statystyka i ochrona środowiska, oraz wykazywała stałe zainteresowanie współpracą w dodatkowych sektorach i obszarach.

Pod koniec roku w ramach programu pomocy obowiązywało 98 umów.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie zjednoczenia Cypru przez stymulowanie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji gospodarczej wyspy, poprawy kontaktów między obiema społecznościami oraz kontaktów z UE, a także przygotowania do stosowania unijnego dorobku prawnego.

Poniżej opisano działania podjęte w 2024 r. w odniesieniu do każdego z celów określonych w rozporządzeniu o pomocy.

4.2.1. Cel nr 1: Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego

Za pośrednictwem programu pomocy Komisja nadal ukierunkowywała oraz upowszechniała integrację gospodarczą i rozwój, zapewniając pakiety pomocy małym i średnim przedsiębiorstwom (MŚP) z tureckiej wspólnoty cypryjskiej w celu zwiększenia ich konkurencyjności i innowacyjności. Biorąc pod uwagę, że MŚP stanowią podstawę działalności gospodarczej tureckiej wspólnoty cypryjskiej, w 2024 r. uruchomiono nowy wieloletni program pomocy „eunite: MŚP”, aby pomóc MŚP należącym do Turków cypryjskich w spełnieniu norm UE, wspierać innowacje i zachęcać do przedsiębiorczości. W 2024 r. przyznano dotacje o wartości prawie 2 mln EUR na rzecz 45 przedsiębiorstw prowadzących wymianę handlową lub zainteresowanych wymianą handlową przez zieloną linię. Dotacje te stanowią uzupełnienie ponad 2 554 dotacji przyznanych małym i średnim przedsiębiorstwom w poprzednich latach, dzięki czemu łączna wartość dotacji dla MŚP od początku programu pomocy wyniosła ponad 27 mln EUR.

Jeżeli chodzi o konwergencję gospodarczą, w 2024 r. kontynuowano współpracę z Bankiem Światowym w zakresie monitorowania makroekonomicznego, statystyki, ułatwiania handlu i poprawy otoczenia biznesowego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Zakończono trzy kluczowe oceny, a mianowicie „Efekt dystrybucyjny polityki fiskalnej w społeczności Turków cypryjskich”, „Oszacowanie granicy ubóstwa bezwzględne dla gospodarki Turków cypryjskich” oraz „Ocena poziomu życia

tureckiej wspólnoty cypryjskiej”, a ich wyniki omówiono z zainteresowanymi stronami. W ocenach tych wskazano istotne wyzwania i możliwości dla gospodarki Turków cypryjskich oraz pomogły one w poprawie procesu kształtowania polityki opartej na dowodach. W 2024 r. kontynuowano rozpoczęty w marcu 2022 r. projekt pomocy technicznej w zakresie nadzoru rynku. Jego celem jest wprowadzenie nowych i ulepszonych praktyk w dziedzinie metrologii, normalizacji, akredytacji i oceny zgodności. Prowadzone w ścisłej współpracy z sektorem prywatnym prace w ramach projektu przyczyniły się do poprawy otoczenia biznesowego w tureckiej wspólnocie cypryjskiej oraz do zapewnienia zgodności wytwarzanych lokalnie towarów z normami UE. W tym sektorze nawiązano dalszą współpracę z ekspertami w zakresie TAIEX – unijnego instrumentu pomocy technicznej i wymiany informacji, za pomocą którego wspiera się wdrażanie norm zgodnych z prawem UE.

Jeżeli chodzi o wdrażanie unijnego systemu ChNP w odniesieniu do „Χαλλούμι” („Halloumi”/„Hellim”) w tureckiej wspólnocie cypryjskiej, w ramach pomocy technicznej finansowanej przez UE udzielono dalszego wsparcia rolnikom, zakładom spożywczym i organom lokalnym w celu spełnienia wymogów unijnego systemu ChNP. W rezultacie do końca 2024 r. czterech producentów sera „Halloumi”/„Hellim” i 24 gospodarstwa rolne w tureckiej wspólnocie cypryjskiej uzyskały certyfikaty w ramach systemu ChNP. Ponadto rozpoczęto przygotowania do pilotażowego programu hodowli owiec i kóz w celu zwiększenia dostępności i jakości mleka. Wsparcie obejmowało również pomoc w zapobieganiu chorobom zwierząt, ich wykrywaniu i dalszym zwalczaniu oraz w zarządzaniu zdrowiem zwierząt zgodnie z normami UE. W 2024 r. 21 gospodarstwom rolnym i trzem mleczarniom przyznano dotacje w wysokości 2,6 mln EUR, aby pomóc im w dostosowaniu procesów produkcji do norm UE i zwiększeniu zdolności produkcyjnych. Oprócz udzielenia przez UE wsparcia technicznego zorganizowano również spotkania dwuwspólnotowej nieformalnej grupy roboczej UE ds. sera „Halloumi”/„Hellim”.

Ze względu na swoje znaczenie gospodarcze i społeczne wsparcie dla rolników i podmiotów prowadzących przedsiębiorstwa spożywcze stanowi część szerszego wsparcia UE na rzecz poprawy źródeł utrzymania mieszkańców i rozwoju obszarów wiejskich w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Nowa wieloletnia inicjatywa „eunite: AgriBusiness” została rozpoczęta w 2024 r. w celu (i) wzmocnienia wiedzy rolniczej w tureckiej wspólnocie cypryjskiej zgodnie z podejściem unijnych systemów wiedzy i innowacji w rolnictwie (AKIS), (ii) poprawy usług doradztwa rolniczego oraz (iii) pobudzenia innowacji i zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

Komisja utrzymała wsparcie w dziedzinie edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia i szkolenia zawodowego, uczenia się przez całe życie oraz rozwoju zawodowego nauczycieli w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Opracowano pakiety programów nauczania dla 29 zawodów, które zostały przetestowane w dziewięciu szkołach, a także zorganizowano grupy dyskusyjne i przeprowadzono wywiady z udziałem 114 nauczycieli i 88 uczniów. Opracowano i przekazano szkołom przewodniki dotyczące zagadnień przekrojowych, takich jak zdrowie i bezpieczeństwo, przedsiębiorczość, ochrona środowiska i języki obce w zawodach. We wszystkich szkołach tureckiej wspólnoty cypryjskiej przeprowadzono ocenę potrzeb szkoleniowych w zakresie rozwoju zawodowego nauczycieli. Wskazano cztery główne tematy (skuteczne nauczanie i uczenie się, przywództwo w edukacji, edukacja włączająca oraz bezpieczne szkoły i zarządzanie kryzysowe). W odniesieniu

do każdego z tych obszarów powołano komitet, który opracował odpowiednie moduły szkoleniowe.

W 2024 r. Komisja udzieliła dalszego wsparcia na rzecz żywienia wymiany handlowej przez zieloną linię. Udało się wprowadzić do wymiany handlowej przez zieloną linię i na rynek UE nowe rodzaje przetworzonej żywności i materiałów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Społeczność przedsiębiorców wykazała duże zainteresowanie zwiększeniem zgodności z normami UE. Świadczą o tym liczne zapytania skierowane do cypryjskiego unijnego punktu kompleksowej obsługi, który zapewnia wiedzę, wsparcie i możliwości nawiązywania kontaktów firmom i przedsiębiorstwom handlowym zainteresowanym wymianą handlową przez zieloną linię lub prowadzącym taką działalność. Od początku inicjatywy w 2023 r. unijny punkt kompleksowej obsługi zapewnia wsparcie dostosowane do potrzeb 85 przedsiębiorstw handlowych.

4.2.2. *Cel nr 2: Rozwój i przebudowa infrastruktury*

W ramach Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) kontynuowano wdrażanie unijnej lokalnej platformy rozwoju projektów infrastrukturalnych na podstawie bieżących umów o przyznanie wkładu zawartych z Komisją na łączną kwotę 36,7 mln EUR. Platforma zapewnia wsparcie w zakresie opracowywania i wdrażania istotnych lokalnych inwestycji infrastrukturalnych. Obejmowało ono wymianę rurociągu kanalizacyjnego „Trunk E” w obszarze miejskim Nikozji, instalację zbiorników na wodę i automatycznych systemów pompowania w Lefka/Lefke, udostępnienie obiektów sportowych i sprzętu w czterech szkołach oraz wdrożenie systemów fotowoltaicznych w Lefka/Lefke i w Centrum Współpracy Kormakitis.

Prace naprawcze sieci kanalizacyjnej w Famaguście zostały pomyślnie zakończone i do końca okresu zgłaszania wad w odniesieniu do tych prac w grudniu 2024 r. nie zgłoszono żadnych istotnych usterek. Ponadto w lutym 2024 r. opracowano wstępne studium wykonalności dwuwspólnotowej elektrowni słonecznej w strefie buforowej i przedstawiono je społecznościom cypryjskim.

W 2024 r. nadal występowały wyzwania strukturalne związane z funkcjonowaniem składowiska odpadów w tureckiej wspólnotie cypryjskiej. W 2024 r. nie wyeliminowano niestety wcześniej zgłoszonych nieprawidłowości związanych z niewłaściwym funkcjonowaniem składowiska odpadów i zarządzaniem nim. Komisja podtrzymuje swoje zobowiązanie do wspierania beneficjenta w działaniach naprawczych, pod warunkiem że podejmie on odpowiednie decyzje strategiczne w zakresie zarządzania.

W celu poprawy stanu środowiska i jego ochrony Komisja kontynuowała działania na rzecz budowania zdolności społeczności cypryjskich. W 2024 r. zorganizowano szereg szkoleń i warsztatów dla setek specjalistów ds. środowiska w takich dziedzinach, jak systemy zarządzania środowiskowego, analiza danych na potrzeby zarządzania środowiskowego, jakość powietrza, gospodarka o obiegu zamkniętym czy gospodarka leśna. Ponadto w grudniu 2024 r. odbyło się trzydniowe cypryjskie sympozjum poświęcone środowisku, w którym wzięli udział liderzy obu społeczności

zajmujący się ochroną środowiska, aby omówić wspólne problemy i rozwiązania wyzwań związanych ze środowiskiem.

4.2.3. *Cel nr 3: Działania na rzecz pojednania, działania służące budowaniu zaufania oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego*

Komisja Osób Zaginionych wspierana za pośrednictwem umowy o przyznanie wkładu zawartej z UNDP kontynuowała swoje prace w terenie i prace laboratoryjne. Spośród łącznej liczby 2 002 osób zaginionych Komisja ds. Osób Zaginionych ekshumowała do końca 2024 r. 1 186 szczątków, spośród których 1 051 zidentyfikowano genetycznie i zwrócono rodzinom.

W 2024 r. zawarto nową, wartą 2,6 mln EUR umowę o przyznanie wkładu, tak aby zapewnić środki finansowe na rzecz działalności Komisji ds. Osób Zaginionych w 2025 r. W latach 2006–2024 UE przeznaczyła kwotę 41,1 mln EUR na wsparcie działalności Komisji Osób Zaginionych, co stanowi 80 % jej całkowitego finansowania w tym okresie.

Ochrona dziedzictwa kulturowego stanowiła nadal kluczowy element działań na rzecz pojednania i budowania zaufania objętych wsparciem w ramach programu pomocy, w ścisłej współpracy z Komisją Techniczną ds. Dziedzictwa Kulturowego, w której reprezentowane są obie społeczności. Na program ochrony dziedzictwa kulturowego przeznaczono w latach 2006–2024 kwotę równą około 30 mln EUR ze środków finansowych UE. Dzięki temu poddano konserwacji, wzmocniono strukturalnie, zabezpieczono fizycznie lub odrestaurowano 178 obiektów dziedzictwa kulturowego na całej wyspie.

Unijny program stypendialny dla młodzieży cypryjskiej realizowany we współpracy z United World Colleges umożliwił dziewięciu stypendystom ze społeczności Greków cypryjskich i dziewięciu stypendystom ze społeczności Turków cypryjskich podjęcie nauki w United World Colleges. Od momentu uruchomienia programu 64 wybitnych młodych Turków cypryjskich i Greków cypryjskich ukończyło dwuletni kurs w ramach międzynarodowego programu maturalnego w jednej z placówek United World Colleges, których celem jest jednoczenie ludzi na rzecz pokoju i zrównoważonej przyszłości. W ramach programu promowano również międzyspołecznościowe działania angażujące młodzież oraz krótkie kursy, których celem jest umożliwienie osobom młodym wprowadzania pozytywnych zmian w swoich społecznościach.

W 2024 r. kontynuowano wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego. Projekt „Civic Space” (przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego), który zapewnia pomoc techniczną dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w dalszym ciągu przyczyniał się do budowania zdolności tych organizacji, promowania środowiska sprzyjającego rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego i pobudzania tworzenia sieci kontaktów i wspólnych działań z Grekami cypryjskimi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego UE.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego z powodzeniem zrealizowały projekty dotyczące praw pacjentów, pracowników, mniejszości seksualnych i studentów zagranicznych, ochrony środowiska, rozwoju młodzieży oraz roli środków masowego przekazu w procesie budowania pokoju. Podpisano nową umowę o udzielenie dotacji o wartości 1,7 mln EUR na wsparcie działalności Cypryjskiego Forum Dialogu, które skupia partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia przedsiębiorców i pracodawców oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego obu społeczności

w celu stworzenia wspólnej wizji i instrumentów wspierających proces pokojowy. Ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków o finansowanie w wysokości 2,25 mln EUR, którego celem jest finansowanie działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności w dziedzinie praw człowieka, środowiska naturalnego i budowania zaufania między obiema społecznościami.

Stowarzyszenie „Platforma praw człowieka” w dalszym ciągu z powodzeniem realizowało dotację bezpośrednią finansowaną ze środków UE, otrzymując w 2024 r. dodatkowe finansowanie. Główne działania koncentrowały się na obszarach tematycznych związanych z równouprawnieniem płci, takich jak zwalczanie handlu ludźmi, prawa uchodźców i prawa osób LGBTI+.

4.2.4. *Cel nr 4: Przybliżanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii*

Od 2022 r. Komisja współpracuje z Instytutem Goethego w celu wdrożenia programu stypendialnego UE.

Aby przybliżyć turecką wspólnotę cypryjską do UE, w roku akademickim 2023/2024 przyznano 126 stypendiów studentom, którzy wywodzą się z tej wspólnoty, na studia w krajach UE. Opracowano strategię dla absolwentów, która umożliwi im nawiązywanie kontaktów, angażowanie się oraz wykorzystywanie umiejętności i możliwości w ramach różnych wydarzeń.

Od 2007 r. studentom przyznano ponad 2 275 stypendiów obejmujących ponad 100 uniwersytetów i 23 kraje UE. Stypendia te stanowiły wsparcie dla studentów na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia, studentów na studiach magisterskich lub doktoranckich oraz badaczy i wysoko wykwalifikowanych pracowników w dalszym rozwijaniu ich umiejętności językowych i zawodowych we wszystkich państwach członkowskich UE.

Unijnym projektem Infopoint zarządza unijne biuro terenowe ds. programu we współpracy z przedstawicielstwem Komisji Europejskiej na Cyprze. W 2024 r. dzięki działaniom prowadzonym zarówno w internecie, jak i poza nim, osiągnięto wysoki poziom widoczności i zwiększono świadomość oddziaływania programu pomocy oraz roli UE w procesie osiedlania się. W 2024 r. punkt informacyjny UE i inne projekty finansowane przez UE zorganizowały ponad 350 działań informacyjnych i promocyjnych, w tym obchody Dnia Europy, w których wzięło udział około 5 000 uczestników. W tym okresie Komisja opracowała 37 not informacyjnych, broszur i materiałów audiowizualnych.

4.2.5. *Cele nr 5–6: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia unijnego dorobku prawnego*

Instrument TAIEX służy realizacji celów 5 i 6 rozporządzenia o pomocy. Pomaga on w przygotowaniu tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wdrażania unijnego dorobku prawnego, mając na uwadze perspektywę wycofania zawieszenia jego stosowania po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia.

Instrument TAIEX pozostaje ważnym narzędziem służącym realizacji celów programu pomocy oraz wspieraniu wymiany handlowej przez zieloną linię. Działania w ramach TAIEX prowadzono w 13 sektorach dorobku prawnego UE, aby przybliżyć turecką wspólnotę cypryjską do standardów i procedur UE. W sumie zorganizowano 110 misji ekspertów i jedne warsztaty. Ponadto kontynuowano działania mające na celu stworzenie bazy danych wszystkich tekstów prawnych opracowanych przy

wsparciu TAIEX oraz zapewnienie wysokiej jakości tłumaczeń pisemnych i ustnych w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

Wsparcie wymiany handlowej przez zieloną linię (rozporządzenie Rady (WE) nr 866/2004) pozostało najbardziej dynamicznym i wymagającym największych nakładów obszarem działań w ramach TAIEX. Niezależni eksperci wyznaczeni przez Komisję przeprowadzali regularne kontrole fitosanitarne świeżych owoców i warzyw, produktów roślinnych, ziemniaków, miodu i statków rybackich w celu zapewnienia zgodności produktów spożywczych będących przedmiotem wymiany handlowej z normami UE. W kwietniu 2024 r. Ministerstwo Zdrowia Republiki Cypryjskiej wydało okólnik zezwalający na wymianę handlową przez zieloną linię w odniesieniu do sześciu kolejnych kategorii przetworzonej żywności, a mianowicie kawy, lemoniady, mrożonych warzyw, mrożonych ziemniaków, żywności marynowanej w occie i suszonych liści juty. Eksperci TAIEX zapewnili zgodność z normami i wymogami jakościowymi na szczeblu UE dzięki kontrolom zgodności zakładów na obszarach na niekontrolowanych przez rząd.

4.3. Realizacja finansowa (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Umowy

W 2024 r. Komisja podjęła zobowiązania prawne w wysokości 37,5 mln EUR.

4.3.2. Środki na płatności

W 2024 r. płatności wyniosły łącznie 40,4 mln EUR (37,3 mln EUR w 2023 r.).

4.4. Monitorowanie

Komisja ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za realizację większości projektów (zarządzanie bezpośrednie). Pracownicy Komisji zapewniają bardzo wysoki poziom monitorowania, które obejmuje stały kontakt z wykonawcami, wizyty kontrolne na miejscu, spotkania na miejscu i działania komitetu sterującego, a także zacieśnioną współpracę z lokalnymi koordynatorami funduszy UE. Zespół wsparcia ds. dotacji udzielił Komisji dalszej pomocy technicznej w monitorowaniu wdrażania umów o udzielenie dotacji, jednocześnie udzielając również wsparcia beneficjentom dotacji w zakresie stosowania unijnych zasad wdrażania umów o udzielenie dotacji, w tym dotyczących zamówień wtórnych.

Komisja wykonuje również szereg umów w trybie zarządzania pośredniego. Jednostki wdrażające, takie jak UNDP, Bank Światowy, Instytut Goethego i GiZ (Niemiecka Agencja Współpracy Międzynarodowej), składają Komisji sprawozdania zgodnie z odpowiednimi umowami o przyznanie wkładu i umowami w sprawie zarządzania. Komisja ściśle angażuje się w bieżące monitorowanie tych działań.

4.5. Audyt i kontrole

W pełni wdrożono zalecenia sformułowane w następstwie ostatniego audytu przeprowadzonego w 2017 r. przez Służbę Audytu Wewnętrznego dotyczące rozwiązań w zakresie kontroli wewnętrznej w obszarze zamówień publicznych.

4.6. Ocena

W 2022 r. opublikowano niezależną ocenę programu pomocy obejmującą lata 2013–2018. Wyniki oceny były zadowalające. W ocenie stwierdzono, że program nadal jest istotny, a jego wpływ był ogólnie pozytywny. W ocenie potwierdzono unijną wartość dodaną i uznano rolę programu w utrzymywaniu perspektywy zjednoczenia. Podkreślono w niej również ogólną spójność i efektywność programu. Zaznaczono w niej jednocześnie, że program pomocy sam w sobie nie może doprowadzić do zjednoczenia Cypru, odpowiedzialność za nie spoczywa bowiem na dwóch społecznościach cypryjskich.

4.7. Informacje, promocja i eksponowanie działań

Ogółem w 2024 r. zorganizowano ponad 350 działań informacyjnych i promocyjnych, aby zaprezentować wkład Unii Europejskiej w rozwój tureckiej wspólnoty cypryjskiej i proces uregulowania sytuacji na Cyprze. W 2024 r. Komisja opublikowała specjalne sprawozdanie przedstawiające działania podjęte w ramach programu pomocy na rzecz kompleksowego rozwiązania problemu cypryjskiego, aby zapewnić lepszą przyszłość wszystkim Cypryjczykom i pomóc w osiągnięciu trwałego bezpieczeństwa i stabilności we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego⁴.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbyły się regularne spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej. Komisja nadal polega na współpracy rządu w zakresie weryfikacji praw własności i ułatwiania prac komisji technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności. Komisja regularnie spotyka się również z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Stałym Przedstawicielstwem Republiki Cypryjskiej przy Unii Europejskiej.

5. WNIOSKI

Dzięki działaniom realizowanym zgodnie z celami określonymi w rozporządzeniu o pomocy Komisja nadal udziela pomocy w ramach rozporządzenia o pomocy w celu ułatwienia zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i przybliżanie jej do Unii Europejskiej.

W 2024 r. w dalszym ciągu koncentrowano pomoc na obszarach, które stanowią szczególne wyzwania, jeśli chodzi o zgodność w przyszłości z dorobkiem prawnym UE, przy jednoczesnym zapewnieniu, aby pojawiające się potrzeby były zaspokajane w sposób skuteczny i terminowy.

Położenie nacisku na przydatność, zaawansowanie oraz odpowiedzialny i zrównoważony charakter projektów przyniosło pozytywne rezultaty i nadal będzie decydować o kierunku przyszłych dyskusji programowych. W dalszym ciągu podejmowane będą również wysiłki mające na celu wywarcie – za pośrednictwem działań strategicznych – większego i trwałego wpływu w obszarach priorytetowych. Komisja jest gotowa na rozmieszczenie – w razie potrzeby – zasobów, w tym w ramach programu pomocy, celem wsparcia negocjacji dotyczących rozwiązania problemu cypryjskiego pod auspicjami ONZ oraz na podjęcie dalszych działań związanych z tym procesem.

⁴ Komisja Europejska. (2024 r.). [Zapewnienie wsparcia UE na rzecz rozwiązania problemu cypryjskiego: Spuścizna i wizja.](#)